

ET GLASHUS til planter og mennesker

Havesæsonen varer hele året hos Lene Christensen og Morten van Hauen, som bogstavelig talt bor i et glashus. Her kan de spise frokost i glashusets have på lune januardage, mens sneen ligger højt udenfor, lave mad i shorts fra maj til oktober og afslutte sæsonen i december med et vildmarksbad og høsten af årets sidste vindruer og gulerødder.

TEKST OG FOTO: HANNE GABEL CHRISTENSEN

Her er vi

Hvem: Lene Christensen og Morten van Hauen.

Hvor: Villakvarter i Helsingør.

Haven: En inderhave på ca. 335 m² i et 600 m² stort glashus med en boligkerne på 265 m².



Lene Christensen og Morten van Hauen i køkkenet, hvor de laver mad fra maj til oktober. Et 100 år gammelt oliventræ fra Italien og vin på muren slår en sydlandsk stemning an. Teglene på gulvet holder på varmen og gør gulvet let at holde. De er specialfremstillet på Stenstrup Teglværk.



Sådan ser der ud i glashuset i juni, hvor urtebedene bugner af grøntsager: tomater, agurker, peberfrugter, krydderurter, forskellige salater, radiser – som får lov at vokse, til de sætter frøstande, som smager dejligt i salater. Som forsøg har Lene og Morten i år også plantet spidskål. Det er for varmt til kål i glashuset, og de danner heller ikke hoveder her, viser det sig nu. Desuden er der levkøjer, som dufter i skumringen.

På en martsdag med høj blå himmel, nøgne træer og haver, hvor kun de tidlige forårsløg rører lidt på sig, virker det som noget af en tidsrejse at træde ind i Lene Christensen og Morten van Hauens 600 kvadratmeter store glashus, hvor et blomstrende forår møder én. Tiden synes at hvirvle frem til april og maj med tulipaner, kamelia og klematis i fuldt

flor. Og det dufter og summer herinde. Det første hold humlebier er i gang og svirrer flittigt fra blomst til blomst. De 100 små fløjlsbløde brumbasser bor i en lille papkasse i et hjørne og gør sig nyttige, mens de nyder godt af alle de næringsrige blomster. Humlebier begynder at arbejde ved fem grader, mens bier først går i gang ved ti grader. Bierne søger ikke selv ind i drivhuset, så der

bliver leveret endnu et hold humlebier i juni, der skal bestøve de senere afgrøder. Selv bor Morten og Lene også i glashuset, som rummer en lukket kerne med 265 kvadratmeter bolig under det store glastag med otte meter til kip. Det er en have i et hus i en have, som Lene beskriver parrets usædvanlige bolig, der også har en have udenfor i det fri på den 2.752 kvadratmeter store grund i Helsingør.

Alsidig have under glas
I haven under glas, inderhaven, som Lene og Morten kalder den, er der blevet plads til ikke så lidt: fem urtebede, vin i espalier på murene og en bruseniche indhyldet i blomster og dufter fra klematis og jasmin. Dertil kommer en stor terrasse med åbent køkken, spiseplads, pejs og en briks med udsigt til solnedgangen. Og så er her ovenikøbet også en terrasse

med vildmarksbad, brændestabel og udepejs. En trappe fører op på husets flade tag, hvor der er en hængekøje med udsigt til himlen.
Urtebedene, der i marts så småt er ved at komme i gang med krydderurter og forspirede planter, drives med årligt sædskifte, mens blomsterbedene skifter i løbet af sæsonen, så roserne tager over, når tulipaner, levkøjer, hyacinter m.m.

er blomstret af. For at give inderhaven form og farve hele året rundt er der plantet stedsegrønne træer.
»Jeg er gået efter en beplantning, hvor der er fokuspunkter ned ad gangarealet med storblomstret magnolia, *Magnolia grandiflora*, som er stedsegrøn, og to 100 år gamle oliventræer fra Italien. De sætter linjerne og lukker lidt af, så der ikke er indkig udefra. Desuden skal det være



Ved en lille siddeplads med udsigt til haven er der *Magnolia grandiflora* til den ene side og blomstrende kameliaer til den anden. Den hvide er *Camellia* 'Nuccio's Gem', den røde 'Roger Hall'. Badepladsen er inspireret af en ferie på Bali. Den er bygget af bambushegn med en stedsegrøn, overdådigt blomstrende og dejligt duftende *Clematis armandii*.

sådan, at når man kommer rundt om hjørnerne, åbner der sig noget nyt, så der er detaljer at gå på opdagelse i,« forklarer Lene Christensen. Hun er gartner og står for design og planter i haven, som hun lægger vægt på ikke bliver for styret. »Det skal ikke være for trimmet – vildt, men vedligeholdt,« siger hun.

Som udgangspunkt har parret satset på blivende planter, som trives i glashuset: magnolia, oliven, kamelia, nektarin,

judastræ, kaki, blåbær, slyngende jasmin og klematis. Citrustræer kommer ind i husdelen om vinteren, mens oliventræerne klarer sig fint i glasdelen, også når temperaturen kommer under frysepunktet, for der kommer aldrig frost i jorden herinde.

Økologi – og teknologi

Det hele drives økologisk. Gødningen er baseret på hønse- og komøg. Skadedyr

bliver bekæmpet biologisk, og de vander med regnvand, som bliver opsamlet fra den 800 m² store tagflade. Regnvandet bliver ledt ud i en sø, der er gravet ud til formålet. Den fede lerjord holder på vandet, så det ikke siver ned. Søen har en overflade på 190 m² og er halvanden meter dyb.

Klimaet i glashuset reguleres af en klimacomputer, så temperaturen ikke bliver for høj, og så der altid er god



Skadedyr bekæmpes med nyttedyr

Skadedyr har gode betingelser i drivhuse, og det gælder også i glashuset, hvor Lene og Morten bekæmper dem med en udsætningsplan lavet af en konsulent fra Borregaard Bioplant. Hver 14. dag i vækstsæsonen får de tilsendt en lille pakke med forskellige nyttedyr, fx 5.000 rovmider, som æder spindemider, eller snyltehvepse, som æder bladlus, blandet op med vækstmateriale. Æskerne bliver hængt på planternes grene, eller de bliver sat på jorden.

»Når man bruger biologisk skadedyrs-

bekæmpelse, skal der være nyttemad til snyltehvepse og rovmider, så det handler om at få en balance, og den balance kan være forskellig fra år til år. Et år kan der være mange sommerfuglelarver eller nat-sværmere, hvor det kan være nødvendigt at sprøjte med Dipel, som indeholder en særlig stamme af jordbakterien *Bacillus thuringiensis*. Et andet år kan det være bladlusangreb, hvor der skal sættes tidligt ind med snyltehvepse – i et lukket miljø som dette kan et luseangreb eksplodere

i løbet af fire-fem dage,« forklarer Lene Christensen, der også selv holder øje med balancen mellem skadevoldere og nyttedyr.



Udsætningsplan og nyttedyr kommer fra Borregaard Bioplant. Se mere på bioplant.dk og nyttedyr.dk.



Der er fire forskellige storfrugtede blåbærsorter i glashuset. Her plukker Lene en skålfuld fra en 'Blue Crop'.



På de hvidpudsede, solvarme mure vokser syv forskellige sorter af vin, som har plukkemodne druer fra august til jul. For foden af dem står krydderurter, timian og oregano, der forsyner humlebieerne med pollen.

udluftning – og sidstnævnte er Mortens bedste tip til indeklimaet i et glashus: »Sørg for udluftning om sommeren, så der ikke opstår kondens – ellers kommer der svamp, og det gælder også i drivhuse. Det handler om at få en balance med bladmassen og luftfugtigheden. Vi klipper det nederste af tomatplanterne, både for at få lys ind, for at få dem opad og for at holde bladmassen nede,« forklarer Morten.

Hvert andet år bliver det øverste jordlag skiftet ud, så der kommer ny jord i urtebedene. Den gamle jord ender som kompost ude i haven, hvor der desuden er kompostbeholdere. I inderhaven bliver der udelukkende brugt økologisk jord – en økologisk kompostjord tilsat komøg. »På den måde kommer der heller ikke ukrudtsfrø ind,« forklarer Morten.

Haven uden for haven

Haven udenfor bruger Morten og Lene til at mærke vinden i ansigtet og til at nyde at være ude i det fri, selvom de begge er udendørs det meste af tiden, når de arbejder på deres planteskole, Barkholt Planteskole, der ligger på grunden ved siden af.

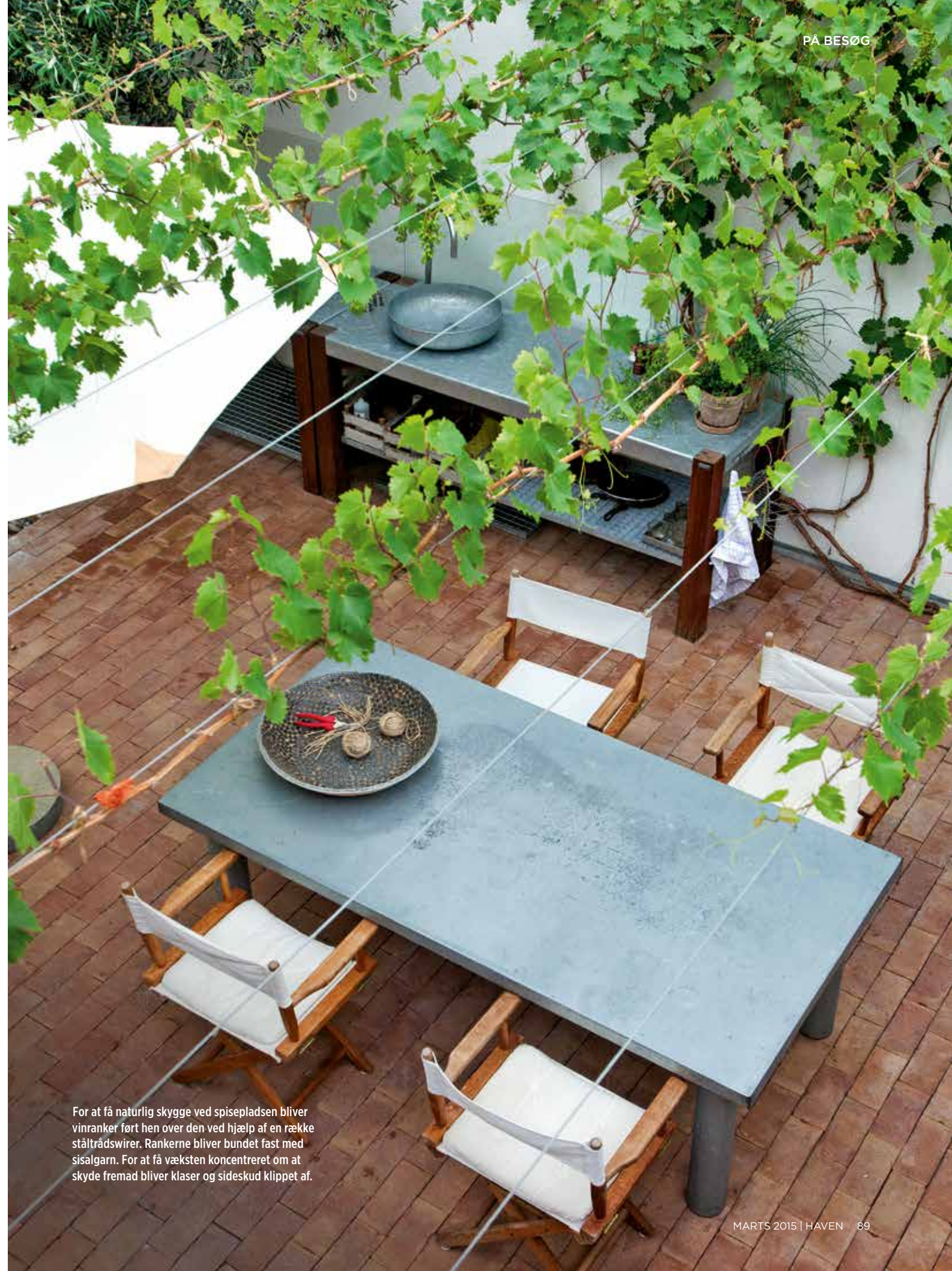
I yderhaven er der græsplæne med birketræer, omkring søen vokser der rododendron. Der løber en terrasse langs glashuset, og op af plænen pibler der i det tidlige forår omkring 100.000 forårsløg frem. Først dækker de grunden med et hvidt tæppe af krokus, så med et blåt af snepryd. Det er et syn, man også kan nyde inde fra glashuset. Desuden har parret en køkkenhave med rabarber, kartofler, asparges, kål m.m., som trives bedst på friland, anlagt inde på planteskolens grund.

Et hjem med mange komfortzoner

Og hvordan er det så at bo i et hus, hvor ude og inde flyder sammen på denne usædvanlige måde? »Det er afslappende. Sanseligt. Skuldrene synker helt ned, når vi er her. Uanset vejret kan vi altid gå ud, og det er rart at være i lyset. Vi er mere herude, end vi er inde i selve huset. Jeg tror, at fremtiden er boliger med forskellige komfortzoner, hvor der er forskellige temperaturer i de enkelte rum – ligesom her i inderhaven, hvor temperaturen skifter i løbet af året,« siger Lene.

Besøg selv glashuset

Lørdag d. 4. juli kl. 10-15 er der gratis plantemarked på Barkholt Planteskole, hvor du samtidig har mulighed for at besøge glashuset, entré 60 kr.



For at få naturlig skygge ved spisepladsen bliver vinranker ført hen over den ved hjælp af en række ståltrådswirer. Rankerne bliver bundet fast med sisalgarn. For at få væksten koncentreret om at skyde fremad bliver klaser og sideskud klippet af.